

vergadering **C76**
zittingsjaar 2023-2024

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie,
Wetenschap en Innovatie

van 30 november 2023

Vlaams
Parlement

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Kurt Vanryckeghem aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de tewerkstelling van personen met een arbeidshandicap – 322 (2023-2024)	3
VRAAG OM UITLEG van Thijs Verbeurgt aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het ESF-project voor lokale partnerschappen – 363 (2023-2024)	
VRAAG OM UITLEG van Imade Annouri aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de impact van de transitie naar lokale partnerschappen op het terrein – 432 (2023-2024)	4
VRAAG OM UITLEG van Imade Annouri aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over mogelijke nieuwe onregelmatigheden op de Borealiswerf – 417 (2023-2024)	12
VRAAG OM UITLEG van Axel Ronse aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over een mogelijke hervorming van uitzendarbeid – 538 (2023-2024)	14
VRAAG OM UITLEG van Stijn De Roo aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de evenementen die bijdragen aan het draagvlak voor wetenschappelijk onderzoek – 326 (2023-2024)	19
VRAAG OM UITLEG van Björn Rzoska aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de Europese regels voor het recht op reparatie van goederen en de Vlaamse positie daarin – 574 (2023-2024)	23

VRAAG OM UITLEG van Kurt Vanryckeghem aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de tewerkstelling van personen met een arbeidshandicap – 322 (2023-2024)

Voorzitter: de heer Robrecht Bothuyne

De voorzitter: De heer Vanryckeghem heeft het woord.

Kurt Vanryckeghem (cd&v): Collega's, minister, wij stellen vast dat België bij de slechtste leerlingen is op het vlak van tewerkstelling voor mensen met een beperking. Vlaanderen doet het beter ten opzichte van België, maar kunnen wij nog beter door extra inspanningen?

Collega en kamerlid Nahima Lanjri diende een voorstel van resolutie in om een inclusiever arbeidsmarktbeleid te voeren met een volwaardige plek voor wie een arbeidshandicap heeft.

Heel wat personen met een handicap kunnen en willen werken maar worden geconfronteerd met discriminatie en moeilijk te overwinnen drempels. België behoort met een 'disability employment gap' van 35,3 procent op Europees niveau tot de slechtste leerlingen van de klas. Alleen Kroatië en Ierland doen nog slechter. Het Europese gemiddelde ligt op 21,4 procent.

Ook tussen de gewesten zijn er grote verschillen. In 2021 bedroeg de werkzaamheidsgraad van personen met een handicap, ziekte of aandoening 42 procent voor België, 33,7 procent voor het Waalse Gewest, 28,6 procent voor het Brussels Hoofdstedelijke Gewest en 49,2 procent in het Vlaamse Gewest. Het Vlaamse Gewest doet het dus beduidend beter dan de andere gewesten, wat het Belgisch gemiddelde uiteraard flink omhoogtrekt.

Dit is alweer een opsteker voor Vlaanderen, zou ik zeggen. Wij hebben op dat vlak een voorbeeldrol, en het doet mij als volksvertegenwoordiger echt deugd om vast te stellen dat wij in Vlaanderen veruit de beste leerling zijn in vergelijking met de rest van ons land.

De volgende maatregelen moeten daartoe bijdragen: het aanpassen van de aanwervingsprocedures, een betere fysieke toegankelijkheid en de praktijktesten.

Ondanks de flinke score binnen Vlaanderen vroeg ik mij af of deze maatregelen ook bij ons besproken worden zodat het percentage in de toekomst nog kan groeien. Hoe goed wij het ook doen in Vlaanderen, het is altijd voor verbetering vatbaar. Ik pleit ervoor dat wij onze voorbeeldfunctie hoog in het vaandel dragen. In een tijd van moeilijkheden om arbeidskrachten en personeel te vinden, kan dit alleen maar leiden tot een beter resultaat.

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Dank u wel, collega. Ik kan aansluiten bij de vraag. Er is een grote kloof in de werkzaamheidsgraad: minder dan de helft van de Vlamingen met een arbeidsbeperking is aan het werk, tegenover meer dan 80 procent van de Vlamingen zonder arbeidsbeperking. Dat is inderdaad een confrontatie.

Het streven naar een meer inclusieve arbeidsmarkt en meer tewerkstellingskansen voor personen met een arbeidsbeperking ligt me zeer nauw aan het hart. Vanuit mijn bevoegdheden voorzien we verschillende initiatieven naar alle werkgevers.

Met individueel maatwerk, dat op 1 juli 2023 van start is gegaan, hebben we een heel belangrijke vereenvoudiging en vernieuwing doorgevoerd zodat alle

werkgevers een beroep kunnen doen op financiële ondersteuning voor de aanwerving en tewerkstelling van personen met een arbeidsbeperking. Nieuw daarbij is dat we niet enkel voorzien in een loonpremie maar ook in een premie voor begeleiding op de werkplek zelf. Met de campagne 'Pracht van een werkkraacht' hebben we verschillende facetten belicht. Zo is bijvoorbeeld het aanpassen van vacatures aan bod gekomen in het verhaal van Lynn. Zij heeft een werkgever gecontacteerd omdat ze om medische redenen niet voltijds kan werken en vroeg of de vacature ook deeltijds ingevuld kon worden. In het verhaal van Ivan, die door een ongeval in een rolstoel is terechtgekomen, en dat van Els, die ook in een rolstoel zit, komen fysieke toegankelijkheid van gebouwen en mobiliteit aan bod.

Vanuit de bijzondere tewerkstellingsondersteunende maatregelen bij VDAB voorzien we ook een tegemoetkoming voor bijvoorbeeld aanpassingen aan de arbeidspost, arbeidskledij of -gereedschap of voor de inzet van tolken. Via onder andere Talentoscoop kunnen werkgevers terecht bij specialisten met een vraag rond bijvoorbeeld aanwervingen, stages en opleidingen. Het platform inclusief ondernemen dat in januari 2024 van start zal gaan, zal ook op deze vraag bij werkgevers inspelen en hen in contact brengen met organisaties die hen kunnen ondersteunen en hen ook inspireren met andere goede voorbeelden. Zowel UNIZO als het Vlaams netwerk van ondernemingen (Voka) hebben een project om werkgevers te ondersteunen bij de stappen die ze kunnen zetten.

Met de sectoren waarmee een sectorconvenant is afgesloten, loopt de oefening rond discriminatie bij aanwerving, zoals intussen ook genoegzaam bekend. We grijpen deze oefening ook aan om verdere acties rond discriminatie en inclusie op te zetten.

Ten slotte begrijp ik dat het voorstel van resolutie van mevrouw Lanjri betrekking heeft op de voorbeeldrol van de federale overheid. Vragen over de voorbeeldrol van de Vlaamse overheid kunt u het best stellen aan collega Rutten.

De voorzitter: De heer Vanryckeghem heeft het woord.

Kurt Vanryckeghem (cd&v): Dank u wel, minister, voor uw antwoord. Ik ben blij dat u dit ter harte zult nemen en ik kijk uit naar de verdere inspanningen van de diverse actoren in dezen. Ik heb geen enkele andere vraag meer.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Thijs Verbeurgt aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over het ESF-project voor lokale partnerschappen – 363 (2023-2024)

VRAAG OM UITLEG van Imade Annouri aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de impact van de transitie naar lokale partnerschappen op het terrein – 432 (2023-2024)

Voorzitter: de heer Robrecht Bothuyne

De voorzitter: De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): We zijn het er allemaal over eens dat werken een recht is. Elk talent verdient een plek op de arbeidsmarkt. Maar helaas zijn er in Vlaanderen heel wat mensen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt doordat ze leven in een kwetsbare situatie, kampen met een arbeidsbeperking of gezondheidsproblemen. Zij hebben nood aan coaching en gespecialiseerde ondersteuning om de drempels te overwinnen en zo de afstand tot de arbeidsmarkt

duurzaam te overbruggen. Eenmaal ze een baan hebben, is er daarbovenop nog vaak nood aan coaching om hun job te kunnen behouden.

Gelukkig zijn er in Vlaanderen organisaties met de nodige expertise in huis. Zij zorgen ervoor dat mensen met een kwetsbaarder profiel hun recht op werk kunnen uitoefenen. Zo'n organisatie is bijvoorbeeld emino, waar ik, toen ik nog maar net in dit parlement zat, het geluk had om te mogen langsgaan. Zij zijn een organisatie gespecialiseerd in het coachen van kansengroepen, en leveren in die hoedanigheid, wat ons betreft, bijzonder waardevol werk.

Momenteel staat hun werking echter onder druk. Zowel de projectsubsidies van Europa WSE (Werk en Sociale Economie) als de financiering van VDAB kenden de afgelopen jaren een grondige hervorming. Voor veel van dergelijke organisaties is de financiële impact groot. De zwaarste klappen vallen momenteel door de sterke vermindering van de werkingsmiddelen bij het project 'lokale partnerschappen'. Dit ESF-project (Europees Sociaal Fonds) had tot doel om met verschillende organisaties de krachten te bundelen om zo kwetsbare jongeren te ondersteunen op een breed vlak, – huisvesting, psychosociaal, werk, studies – op vraag en op maat van de jongere.

In Antwerpen bijvoorbeeld bestond dit project al langer onder de naam MOEF! Bij de overgang naar het project 'lokale partnerschappen' werd dit voortgezet als MEERMOEF! (MMOEF!), een samenwerking tussen organisaties zoals emino, Arktos, dat dan eerder op mentaal welzijn werkt, Gatam, een jongerenorganisatie, en de stad Antwerpen. Ze hebben voor heel veel kwetsbare jongeren een verschil kunnen maken op verschillende levensdomeinen. Er waren ook in andere regio's in Vlaanderen dergelijke partnerschappen.

De huidige oproep 'lokale partnerschappen' loopt eind 2023 af, ondanks het feit dat het duidelijk is dat die aanpak tot op heden werkt. De regie wordt vanaf 2024 in de handen gelegd van de lokale besturen, de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) en VDAB. We krijgen signalen dat dit voor de betrokken organisaties gepaard gaat met een forse besparing in het budget, waarvan de jongeren de dupe dreigen te zijn. Er zullen immers minder coaches zijn om hen te ondersteunen. Als ik bijvoorbeeld in mijn eigen stad kijk, weet ik dat er een wachtlijst is voor die coaches, wat bijzonder schrijnend is.

Minister, hebt u weet van wachtlijsten voor dit project in andere steden?

Kunt u verzekeren dat de wachtlijsten voor coaching via dit nieuwe ESF-project minstens korter zullen zijn dan tot nu het geval was?

Waar zit volgens u het voordeel om niet langer rechtstreeks met de dienstverlenende organisaties, bekend voor hun persoonlijk en gerichte aanpak, te werken?

Welke oplossingen ziet u om organisaties als emino te kunnen behouden of ten minste bestaanszekerheid aan deze organisaties te geven?

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): Ik sluit mij graag aan bij de vraag van collega Verbeurgt. Minister, ik heb u enkele weken geleden al over deze zaak onderzocht, omdat er toen al heel wat signalen waren. Ik moet eerlijk bekennen dat het er sindsdien niet beter op is geworden. Heel veel verschillende organisaties trekken aan de alarmbel en voelen zich zeer, zeer ongemakkelijk en maken zich zorgen. Ik ga het heel kort schetsen.

In het nieuwe ESF-programma 2021-2027 is de keuze gemaakt om binnen de prioriteit sociale inclusie te werken via de lokale partnerschappen, en dat heeft

een grote impact op het werkveld. Op het terrein wordt er aangestuurd op een 'warme overdracht' van de dossiers en, als je met mensen praat die op dit moment via de projecten aan de slag gaan, blijkt dat hun duidelijk gezegd wordt dat ze vanaf december-januari moeten zorgen voor een warme overdracht van de mensen die ze begeleiden, maar er is geen enkel zicht op naar wie ze hen moeten overdragen. Je moet dus een warme overdracht voorzien maar je weet niet naar waar, en niemand kan daar een antwoord op geven. Je bent dus mensen aan het begeleiden in kwetsbare posities, je doet heel nodig, belangrijk werk voor de maatschappij, en er is geen enkele garantie naar waar je hen moet overdragen. Dat is natuurlijk gek. Je kunt niet tegen mensen zeggen dat ze klaar moeten zijn om warm over te dragen als ze niet weten waarnaartoe.

Dat is maar een voorbeeld van de vele zorgen en onduidelijkheden waar mensen op dit moment mee worden geconfronteerd op het terrein. Er zijn plekken waar men gaat terugvallen van negen voltijdse mensen, negen voltijdse, naar drie halftijdse medewerkers. Hoe kun je het werk blijven doen dat je zou moeten doen, zorgen voor een warme overdracht, blijven investeren in die groep die we allemaal een warm hart toedragen en in het werk waarvan we allemaal zeggen dat we dat belangrijk vinden, hoe kun je dat doen als je van negen voltijdse naar drie halftijdse medewerkers gaat? emino is hier net aangehaald. emino wordt door iedereen aangehaald als een heel goed voorbeeld, als een organisatie die heel goed werk doet. Zij moeten nu afscheid nemen van twintig medewerkers, dat is 26 procent van de betrokken dienstverlening. Zo zijn er nog heel wat andere voorbeelden op dit moment. Dit om maar te zeggen dat de zorgen groot zijn.

Ik heb die vragen bijvoorbeeld ook gesteld in de gemeenteraad van Antwerpen. Daar heeft de schepen gezegd dat ze zouden proberen om op allerlei manieren die gaten dicht te rijden en ervoor te zorgen dat niemand uit de boot valt. Op de vraag hoe dat gaat gebeuren, is ze me nog een antwoord schuldig. Ik hoop dat u me ondertussen alvast wat helderheid kunt brengen, want anders is dit een kaakslag, net op het moment dat de uitdagingen groter zijn geworden.

Ik heb volgende vragen.

Ten eerste, wat is de stand van zaken van de gesprekken met de sector in verband met de transitie naar de lokale partnerschappen?

Beogen de lokale partnerschappen dezelfde doelgroep als vandaag? Hoe groot is die doelgroep vandaag en hoe verwacht u dat die gaat evolueren?

Op welke manieren gaat er worden gegarandeerd – en dat is voor mij de crux, het belangrijkste – dat er geen gaten vallen in de bestaande begeleidings-trajecten, dat niemand uit de boot valt?

Op welke manier zal er worden opgevolgd of de transitie succesvol verloopt? Welke evaluaties zijn er gepland en wanneer?

Ik kijk uit naar uw antwoorden.

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Dank u wel, collega's Verbeurgt en Annouri.

Eerst en vooral vind ik het belangrijk om het volgende mee te geven. We hadden het hier al vaker over dit onderwerp, en dat is terecht, want het is een grote hervorming binnen het ESF. Jullie kennen het ESF zeer goed. Het is een subsidiekader, het gaat over projectsubsidies die lopen tussen 2021 en 2027. Het is belangrijk om te benadrukken dat exact evenveel middelen zullen worden ingezet voor sociale inclusie als in het vorige programma. Daar was eerder vaak

onduidelijkheid over of er minder geld naar die belangrijke projecten zou gaan. Dat is niet zo, het is nog altijd meer dan 200 miljoen euro. Ik denk dat ik het in eerdere antwoorden ook al heb gezegd, maar ik geef het nog even mee.

Het gaat natuurlijk over Europese projectmiddelen. Het is dus een financiering vanuit Europa waar heel wat publieke en private middelen vanuit de deelnemende organisaties moeten worden naast gezet. Het gaat om een investering op die zes jaar van meer dan 1 miljard euro. Het is een zeer massieve investering in sociale inclusie, en die is nodig.

We hebben er bewust voor gekozen om binnen de prioriteit Sociale Inclusie van het nieuwe ESF-programma afscheid te nemen van de vele ad-hocoproepen die er in het verleden waren, en te werken met een duidelijke strategie en een duidelijk kader. Hierdoor kunnen we die Europese middelen gericht en efficiënter inzetten en wordt er een werking over heel Vlaanderen uitgerold. De doelstelling blijft uiteraard dezelfde, en dat is nieuwe talenten verleiden en begeleiden naar de arbeidsmarkt in functie van de werkzaamheidsgraad van 80 procent.

De doelgroep zijn wel degelijk de niet-beroepsactieven in heel hun diversiteit in Vlaanderen, met een veel grotere betrokkenheid van het lokale niveau. Noem het maar het bouwen van lokale ecosystemen waarbij we alle lokale partners die een rol van betekenis kunnen spelen bij het toeleiden van mensen naar werk, willen betrekken. Het gaat intussen over een dekkingsgraad in heel Vlaanderen van bijna 91 procent betrokken lokale besturen. Dat is een heel positieve evolutie.

Het klopt zeker dat dit een fundamentele wijziging is ten opzichte van hoe er in het verleden aan de slag werd gegaan binnen het ESF-programma, en ik begrijp de vragen van de sector en de partners. Ik kan u verzekeren dat die betrokkenheid er absoluut is. Zo maakt de sector, met de zogenaamde 'werkplekarchitecten' deel uit van het monitoringcomité van het ESF, waarop zowel de nieuwe strategie als de projectoproep Capacity Building in voorbereiding op de lokale partnerschappen, de call of interest als de brede oproep lokale partnerschappen werden besproken en gevalideerd. Ze zijn daar dus bij betrokken. Daarnaast vonden er ook diverse gesprekken plaats tussen de betrokken partners, de koepel en mijn kabinet over hun bezorgdheden. Ook de afdeling Europese programma's was daarbij betrokken. We zullen dit blijven doen zodat iedereen mee is in het verhaal – dat vind ik belangrijk – en we waar nodig tijdig kunnen bijsturen.

Inherent aan een nieuwe oproep is natuurlijk wel dat opnieuw iedereen, ook nieuwe partners, de kans wordt geboden om in te tekenen of gegund te worden. Daar zit natuurlijk het spanningsveld dat ook in de vraagstelling werd geschetst. Het klopt dat er heel wat expertise bij bepaalde partners doorheen de jaren is opgebouwd, maar ook zij zullen opnieuw een objectief traject moeten doorlopen. Nieuw in dit verhaal is wel dat de eerste selectiestap vandaag op het lokale niveau ligt, omdat ik ervan overtuigd ben dat dat het juiste niveau is om mensen met een multiproblematiek te activeren en te begeleiden, en in eerste instantie ook om hen te vinden. Ik denk dat die outreachende aanpak het best geschiedt op het lokale niveau. Zij hebben het meeste zicht op waar men de mensen kan bereiken. Daarna wordt het dossier inhoudelijk door de Vlaamse bevoegde diensten beoordeeld.

De doelgroep van de lokale partnerschappen is niet volledig dezelfde als die die beoogd werd vanuit de oproep voor jongerenpartnerschappen, waarnaar verwezen, en de diverse oproepen Outreach en Activering, al zal er wel een grote overlap zijn. Beide oproepen werden in de vorige programmaperiode gefinancierd vanuit de programmaprioriteit Actieve Inclusie. Europa heeft echter de voorwaarden voor de nieuwe programmaperiode verstrengd en een groter onderscheid opgelegd tussen activering en sociale inclusie.

Activering betreft de doelgroep met een relatief beperkte afstand tot de arbeidsmarkt. Hiervoor kijken we naar VDAB als regisseur. Sociale inclusie betreft de doelgroep die het verst af staat van de arbeidsmarkt, typisch met een multiproblematiek. Het is dus ook te begrijpen dat er partners met een andere soort expertise nu ook worden betrokken.

Wat betreft de vraag om geen gaten te laten vallen, collega Annouri: de huidige projecten Outreach en Activering en de lokale partnerschappen voor jongeren lopen nog tot het einde van het jaar. Met de partners in deze projecten werd afgesproken dat er een warme overdracht naar de lokale partnerschappen start op 1 januari 2024, en dat VDAB of het OCMW die warme overdracht zal borgen.

Collega Verbeurgt, u stelde enkele vragen rond mogelijke wachtlijsten in de projecten. Het is inderdaad zo dat als deze projecten een dossier indienden binnen het huidige programma, dit altijd gepaard ging met een schatting door de indiener van het aantal deelnemers dat de indieners wilden begeleiden. Hiervoor werden de middelen dan ook projectmatig ter beschikking gesteld. De projecten die in 2023 aflopen, brachten in het verleden niet aan ons onder de aandacht dat er problematische wachtlijsten zouden zijn. Ik zal wel vragen aan de afdeling Europa WSE om hier in de toekomst extra waakzaam voor te zijn, dat het tijdig gemeld wordt indien dat het geval zou zijn.

Men mag daarnaast ook niet vergeten dat de Europese projecten maar een onderdeel – een belangrijk onderdeel weliswaar – zijn van een breder aanbod. VDAB heeft immers ook een uitgebreide partnerwerking, die heel Vlaanderen dekt. Het nieuwe opzet van de ESF-oproep voor lokale partnerschappen zal er net voor zorgen dat de plaatsen in de Europese projecten voorbehouden blijven aan die personen met de grootste afstand tot de arbeidsmarkt, typisch met een multiproblematiek. Andere personen die 'outreaching' gevonden worden via deze partnerschappen, maar niet een dergelijk profiel hebben, zullen vlot doorgeleid worden naar de best passende dienstverlening die reeds vanuit VDAB en zijn partners of het OCMW georganiseerd wordt.

Het is niet omdat de dienstverleners niet overal meer dezelfde zullen zijn als voorheen, dat daarmee onze doelstellingen veranderen. Het is nog steeds de bedoeling om via een persoonlijke aanpak op maat van de betrokkene te werken. Het is juist daarom dat we lokale actoren daarin zo belangrijk vinden. Om iedereen de kans te geven om in te tekenen werd een open 'call of interest' naar lokale actoren gelanceerd. Deze actoren werden in een eerste stap geselecteerd door een lokale jury, en het volledige dossier wordt momenteel beoordeeld bij Europa WSE. De spelregels die daarbij horen, moeten nageleefd worden.

Wat betreft de bestaanszekerheid voor de bekende organisaties zoals emino wijs ik er graag op dat het onmogelijk is om met projectsubsidies, zoals bij het ESF het geval is, 100 procent zekerheid te bieden. Ik denk dat dat duidelijk is. In het verleden werd typisch gewerkt met projecten met een looptijd van twee jaar. Elke twee jaar was er dus een moment van onzekerheid. Omdat het werken met een doelgroep met een multiproblematiek vereist om te investeren in meer complexe partnerschappen, wordt nu vanuit het Europese programma gewerkt met een engagement voor zes jaar. Dat maakt het ook wel mogelijk om een betere planning op personeelsvlak te maken. Het is belangrijk dat de organisaties zich hier ook meer toekomstgericht op organiseren.

Tot slot, wat betreft de evaluatie is er op mijn initiatief beslist dat alle lokale partnerschappen na drie jaar zullen deelnemen aan een evaluatie uitgevoerd door een externe evaluator. Deze evaluatie bekijkt welke resultaten werden behaald en in welke mate ieder lokaal partnerschap voldoet aan de engagementen waartoe ze zich verbonden hebben in hun projectvoorstel. Er is ook een 'right to

challenge' voorzien, waarbij dienstverleners het huidige partnerschap kunnen uitdagen en overtuigen waarom zij met hun expertise deel moeten uitmaken van het partnerschap, indien ze dat nog niet deden.

Tevens worden alle projecten van bij aanvang ondersteund in het opzetten van een kwaliteitswerking en wordt elk project op kwartaalbasis opgevolgd. Vanuit deze opvolging is het de bedoeling om op systematische wijze eventuele knelpunten te detecteren en de nodige verbeteracties op te zetten.

Beide elementen, de kwaliteitsbewaking en de evaluatie, zijn voor mij cruciaal om deze fundamenteel nieuwe aanpak, waarbij we het lokale niveau veel meer in de cockpit van activering zetten, op een degelijke manier te kunnen monitoren.

De voorzitter: De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): Dank u, minister, voor uw antwoord. U haalt terecht aan dat er bij het werken met projectsubsidies natuurlijk een structurele onzekerheid is ingebouwd. Ik zie niet meteen een ready-made oplossing, maar ik denk toch dat dat iets is waar we ons over moeten buigen. Dat is in het algemeen zo met de ESF-middelen: er zijn nog projecten. Dat is nu eenmaal het gevolg van projectsubsidie. Maar we merken toch dat een deel van ons beleid en het uitvoeren van dat beleid zodanig geënt is op die Europese subsidies dat dat een zeer kwetsbaar model is, waarbij, wanneer er wijzigingen in subsidie plaatsvinden, de expertise plots verloren gaat. We moeten dus eens fundamenteel reflecteren over hoe we met het inbedden van die ESF-middelen moeten omgaan, als we een structureel beleid willen uitvoeren, temeer omdat, zoals u ook aangeeft, organisaties zoals emino kennis en expertise hebben opgebouwd, en personeel hebben dat de mensen kent en dat weet hoe je met bepaalde doelgroepen omgaat, en waar we dus kennisverlies zien optreden. Om nog maar te zwijgen over het feit dat de mensen die zij begeleiden, ook weer op zoek moeten naar andere partners en een vertrouwensband. Kennis van de organisatie, wat toch een complex speelveld is voor mensen die daarmee worstelen, is niet eenvoudig.

Een tweede element dat ik toch wil aanhalen, is dat – u zegt het – nieuwe spelers de kans wordt geboden. Daar maak ik mij toch wel wat zorgen over. Wat we zien, is dat de klassieke interimsector zich steeds meer profileert op het intekenen op dat soort projecten en dat ze zich dus met een zijproject of een naamsverandering ook op die markt begeven. Ik wil iedereen de kans geven om ervaring op te doen in die sector, maar de interimsector is niet altijd de beste partner gebleken voor duurzame tewerkstelling en de oriëntering naar duurzame tewerkstelling. Een petite histoire is dat ik heel veel van deze organisaties gecontacteerd heb voor een gesprek. Er zijn er een paar waar ik geen antwoord van krijg, en dat zijn degene die eigenlijk gerund worden door de interimkantoren van deze wereld.

Een laatste element waarover ik toch graag uw mening wil hebben, betreft dat lokale niveau. Daar volg ik u voor een groot stuk in. Het is het beste niveau om te weten wat de problemen zijn en wie de doelgroepen zijn die we bereiken. Maar als je dat niet koppelt aan bovenlokale expertise, dan dreig je natuurlijk in de problemen te komen. En dit is, denk ik, een voorbeeld waarbij het te doorgedreven lokaal maken van de aanpak er wel eens toe zou kunnen leiden dat de aanpak minder efficiënt wordt, omdat de versnippering groter wordt. Daar zou ik dus graag nog uw mening over hebben. Hoe kijkt u naar de verhouding bovenlokale expertise versus lokale aanpak?

Tot slot zou ik u ook aanraden om met de spelers – ik weet dat dat niet evident is – die door de wijzigingen toch wel zware besparingen doormaken, in gesprek te gaan, al is het maar als blijk van waardering, om te kijken wat er eventueel mogelijk is qua heroriëntering van het personeel.

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): Dank u wel, minister, voor uw antwoord.

Ik heb een eerste opmerking. Er zit, wat mij betreft, een weeffout in het systeem van werken met kwetsbare groepen die lange begeleiding, warmte en vaste vertrouwenspersonen nodig hebben – waarvan we allemaal het belang onderstrepen –, en de projectsubsidies anderzijds. Ik denk dat dat niet met elkaar te verzoenen valt en dat je daar op een andere manier over moet gaan nadenken. Dat is een persoonlijke bedenking.

Twee, de vele spelers die ik heb gesproken zijn op zich wel te vinden voor het hele lokalepartnerschapidee en de samenwerking met lokale besturen, maar de praktische uitrol is op dit moment op heel veel vlakken een stuk pervers aan het worden. Je hebt mensen die op dit moment, vanwege de heersende onzekerheid, hun ontslag geven en op zoek gaan naar een job omdat ze zien hoe er wordt geschrapt. Daardoor ga je kennis verliezen. Je ziet nieuwe spelers opduiken, veel meer vanuit de invalshoek werk dan vanuit de invalshoek welzijn. Ik denk dat net in deze sector beide poten erg belangrijk zijn: je hebt ze ook allebei nodig. We moeten vrezen dat we op een bepaald moment een kaalslag gaan hebben, maar we zullen ook expertise en relevantie kwijtspelen. Je ziet ook dat heel veel van die organisaties op dit moment aangeven dat er zoveel druk zit op de werknemers dat zij geen tijd meer hebben om nieuwe expertise en ervaring op te doen en tijd te steken in hun klanten, maar dat ze vooral moeten afhaspelen.

Het belangrijkste punt voor mij, minister, is het volgende. Ik wil er een quote bij halen van een van de mensen die me heeft gemaild. U zegt dat VDAB en het OCMW de warme overdracht mee opnemen en ervoor zullen zorgen dat ze gebeurt. Iemand stuurde mij, bijvoorbeeld: "Wat mij vooral bezighoudt is het feit dat ik mijn jongeren nergens kan naar doorverwijzen. Wij hebben in" X "of omstreken niets dat gelijkaardig is met onze laagdrempelige hulpverlening. Het is alsof, wanneer de middelen gaan stoppen, de problemen van de jongeren plots ook moeten stoppen, want ik kan ze nergens naartoe verwijzen. Dat stoort me mateloos en het is hartverscheurend." Dat zegt de persoon in kwestie.

Het kan toch niet dat hij nu in december – op het einde van de week zijn we zo ver – niet weet waar ze naartoe moeten, dat er geen plek voor hen zal zijn en dat je die jongeren zelfs voor een stuk naar een andere gemeente of een andere stad gaat sturen? Je zit hier in een periode tot en met april met grote onzekerheid waardoor je én de vertrouwensband kapot maakt én de afstand weer vergroot én expertise verliest.

Denkt u dat het voldoende is dat het OCMW en VDAB dat doen, of gaat u er extra op inzoomen om te zien hoeveel profielen er vanaf december uit de boot vallen en wat we kunnen doen om ervoor te zorgen dat we die betrokken houden? Want anders zet je op dit moment stappen achteruit, en dat kan nooit de bedoeling zijn.

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Collega's, het gaat hier duidelijk om een zeer grote hervorming met de intentie en de ambitie om meer mensen te bereiken. We zijn natuurlijk wel gevoelig voor het verlies van expertise. We zijn nauw in overleg geweest met de emino's en andere van deze wereld, die dat zeer goed doen en gedaan hebben. Maar de realiteit is er inderdaad een met een nieuwe oproep waarbij de bestaande organisaties met hun knowhow opnieuw het objectieve traject van selectie moeten doorlopen, net als de andere, nieuwe partners. Maar ik geloof wel heel sterk, collega's, in het lokale ecosysteem rond werk met alle partners die zoveel kennis en knowhow hebben in die outreachende aanpak naar

de doelgroep toe, met inderdaad vaak een multiproblematiek. We moeten dat lokaal organiseren en inbedden. Het ESF, de Europese middelen, zijn een hefboom.

Ik denk dat jullie het met mij eens zijn dat we daarnaast met de verschillende partners naar structurele oplossingen moeten zoeken. Ik ben altijd al voorstander geweest van een VDAB die expertise heeft, ook WSE en de VVSG hebben die. Als je naar de bovenlokale expertise vraagt, dan zullen zij het moeten kunnen blijven invullen in relatie en samenwerking met de lokale partners, die het best geplaatst zijn om de mensen te vinden die we met dit programma beogen.

Het is een grote hervorming, met alle uitdagingen die erbij komen en met de zorgen die leven bij de bestaande organisaties omtrent hun personeel, dat veelal projectmatig is gefinancierd. De warme overdracht is een zorg die ik deel en die we ook altijd met de partners hebben besproken. Via VDAB en het OCMW moeten we inderdaad de nodige opvang kunnen voorzien om te vermijden dat er mensen door de mazen van het net zouden kunnen glijpen.

De voorzitter: De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): Minister, dank u voor uw antwoord. Het is goed dat u al een engagement bent aangegaan en een gesprek voert met de spelers in het veld. Het is daarnaast ook goed dat er goed opgevolgd wordt dat niemand door de mazen van het net glipt. Maar ik ben het wel eens met collega Annouri: ik denk dat we echt ook eens fundamenteel moeten kijken of de manier van werken die we nu hanteren, de combinatie projectoproepen met die specifieke doelgroep en het belang van het beleid, de beste manier van werken is. Ik denk echt dat we ons grondig moeten beraden, om dit soort onzekerheid in de toekomst te allen tijde te vermijden.

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): Dank u wel, minister, voor de bijkomende antwoorden. U hebt iets interessants gezegd. U zei: "Ik garandeer dat het aantal middelen wordt behouden." Er komt dus geen verlaging van de middelen. Daarna hebt u, in uw tweede tussenkomst, gezegd dat het de bedoeling is om meer mensen te bereiken. Daar zit natuurlijk voor een stuk een discrepantie in. U wilt meer gaan doen, maar de middelen blijven behouden en gaan niet stijgen. Dat is al meer druk zetten op de organisaties, want ze halen voor een stuk nu al aan dat ze heel veel tijd moeten steken in mensen bereiken en minder kunnen investeren in de kwaliteit, en dat ze heel snel dingen moeten afvinken. Dat zet veel druk. Dit is niet de manier waarop je met deze doelgroep moet omgaan.

Op dit moment zijn goede organisaties aan het bloeden. We kunnen hier met z'n allen zeggen dat ze heel goed werk leveren en dat we ze een warm hart toedragen, et cetera, et cetera. Maar ze moeten op dit moment mensen op straat zetten omdat ze niet kunnen voldoen aan de financiële eisen om ze aan boord te houden. Er is onzekerheid voor de cliënten, de mensen die begeleid worden.

En opnieuw: de lokale besturen hebben een heel belangrijke rol. Veel organisaties geven dat ook aan. Maar kunnen die het allemaal dragen om dat overzicht te behouden en te weten wat er allemaal speelt? Ik vrees ervoor, en op dit moment maak ik mij daar zorgen over. Ik vrees dus dat dit een voorbeeld is van iets dat op papier goed zit en mogelijkheden biedt, maar er in de praktijk voor zorgt dat de mensen waar het om draait, de mensen die men moet begeleiden, voor een stuk in de kou blijven staan. Dat zijn de signalen die ik krijg uit de sector. Ik roep u op om met hen in gesprek te gaan en ervoor te zorgen dat u kunt bijsturen, zodat iedereen de warme overdracht zal krijgen die hij verdient. Want anders denk ik dat we hier meer kwaad dan goed mee doen de komende maanden.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Imade Annouri aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over mogelijke nieuwe onregelmatigheden op de Borealiswerf – 417 (2023-2024)

Voorzitter: de heer Robrecht Bothuyne

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): Een jaar na het Borealisschandaal, waarover we hier natuurlijk heel veel debatten hebben gevoerd, en terecht, lijken er alweer onregelmatigheden op te duiken op exact diezelfde werf. In Gazet van Antwerpen kon je op 7 november lezen hoe verschillende werknemers die er via een onderaannemer, Randridge, aan de slag waren, plotsklaps en zonder enige verwittiging ontslagen werden en nog wachten op achterstallig loon. Deze werknemers, die ook voor inwonen afhankelijk zijn van Randridge, trokken aan de alarmbel en hebben onder andere de Arbeidsinspectie gecontacteerd. Het spreekt voor zich dat arbeiders ontslaan zonder enige waarschuwing en ook het niet tijdig uitbetalen van loon twee onaanvaardbare en onwettige praktijken zijn.

Daarom heb ik voor u de volgende vragen.

Was u op de hoogte van nieuwe onregelmatigheden op de Borealiswerf en wat is uw inschatting van wat er nu is gebeurd?

Op welke manieren is er vanuit Vlaanderen opvolging geweest in verband met de Borealiswerf na het uitbreken van het schandaal een jaar geleden?

Hebt u in dit kader contact gehad met Randridge en Borealis?

Alweer hebben mensen vanuit de werkvloer zelf de stap moeten zetten naar de inspectie om een wantoestand aan te kaarten. Alhoewel het goed is dat die stappen gezet worden, is het volgens mij vooral nodig dat er proactief moet worden opgespoord waar er mogelijke overtredingen begaan worden om zo maximaal arbeidskrachten te beschermen tegen uitbuiting. Hoe analyseert u hoe het hier gelopen is?

Alvast bedankt voor uw antwoorden.

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Ik heb het nieuws over mogelijke nieuwe onregelmatigheden op de Borealiswerf vernomen via de pers. Ik was daarvan niet eerder op de hoogte, aangezien het hier ook niet direct over de bevoegdheden van Vlaanderen gaat.

U vraagt of ik contact gehad heb. Neen, maar de Vlaamse Sociale Inspectie volgt het onderzoek op de voet. Zoals gezegd behoren de nieuwe vaststellingen niet tot de Vlaamse bevoegdheden, dus tot op heden is de Vlaamse Sociale Inspectie nog niet tussengekomen.

Wat uw volgende vragen betreft, wil ik in die context eerst een misverstand uit de wereld helpen. De inspectie waarbij illegale tewerkstelling en economische uitbuiting werden vastgesteld in de zomer van 2022 op de Borealiswerf, werd uitgevoerd vóór de slachtoffers het initiatief hadden genomen om aan de alarmbel te trekken, waarna dus de wantoestanden uitgebreid aan bod zijn gekomen in de pers. Mogelijk heeft die controle op de werf, waarbij deze mensen werden gehoord over hun werksituatie, hen ertoe aangezet om zelf ook stappen te ondernemen en aandacht te vragen voor de schrijnende situatie.

Het onderzoek naar aanleiding van de vaststellingen in de zomer van 2022 is nog steeds lopende. Met de oprichting van de controlekamer bij de Dienst Economische Migratie en de extra checks en meer diepgaande screenings bij een groot aantal aanvragen worden risico's ook al voor een deel beperkt. De inzet van een semigeautomatiseerd fraudedetectiesysteem, via Gatekeeper, dat hier ook al uitvoerig is toegelicht, moet er ook toe bijdragen om mogelijke overtredingen proactief te kunnen gaan opsporen.

De Vlaamse Sociale Inspectie werkt samen met andere inspectie- en politiediensten om gegevens uit te wisselen en gezamenlijke controleacties uit te voeren. Toch zal misbruik helaas nooit helemaal proactief kunnen worden aangepakt. Daarom werkt de Vlaamse Sociale Inspectie met een meldpunt waar mogelijke onregelmatigheden of misbruiken kunnen worden gemeld, waarna zij dus een onderzoek kan opstarten. Deze informatie van burgers en betrokken werknemers is en blijft een belangrijke bron voor inspectiediensten naast de eigen opsporingsonderzoeken.

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): Dank u, minister, voor uw antwoord. Ik keer nog even terug naar de zomer van 2022. Het klopt wat u zegt; het onderzoek was gaande voor de berichten in de pers verschenen. Maar we weten ook hoe de bal aan het rollen is gegaan. Dat heb ik hier ook al een paar keer aangehaald. Het was een rechter op rust die aan de alarmbel heeft getrokken, waardoor de situatie in beweging is gekomen. Ook daar was er een proactieve rol van iemand, van een burger, nodig.

Ook hier zie je dat die arbeiders aan de alarmbel gaan trekken. Ik ben het met u eens dat dat nooit allemaal proactief kan worden opgespoord. In die wereld zullen we helaas nooit leven – of gelukkig, ik weet het niet, maar alleszins gaat er aan cocreatie moeten worden gedaan of co-opvolging, zal ik maar zeggen, en ik denk dat je daar als overheid een veel prominentere rol in kunt spelen.

Wat mij zorgen baart, is dat na een heel gemediatiseerde zaak, waarover heel veel mensen hebben gesproken, waarover sterke, straffe politieke uitspraken zijn gedaan, nog geen jaar later of iets meer dan een jaar later, plots blijkt dat er nog altijd werkgevers zijn – Randrigde in dit geval – die ten eerste natuurlijk een heel foute machtsverhouding hebben door werknemers uit het buitenland naar hier te halen, die dan afhankelijk zijn qua loon en qua inwonen van een en dezelfde speler, wat altijd een risicofactor met zich zal meebrengen, en die dan ook nog zonder boe of bah beslissen om mensen zonder opzeg en zonder waarschuwing te ontslaan en hun loon in te houden. Het baart mij zorgen dat die praktijken nog altijd gangbaar zijn. Ik vrees dat dat het topje van de ijsberg is.

Mijn bijkomende vraag aan u is dan ook of u, los van de initiatieven die u daarnet hebt opgesomd, hebt samengezeten met die verschillende werkgevers, die grote spelers, om aan te geven dat we er in Vlaanderen niet mee lachen, dat we dat serieus nemen, ongeacht op welk niveau dat dat gebeurt en dat het een gedeelde verantwoordelijkheid zal zijn om dat gewoon keihard te blijven opvolgen. Zeker als je ziet dat dat nu twee keer op de Borealiswerf gebeurt na die hele gemediatiseerde aandacht, vrees ik voor wat er allemaal aan het gebeuren is op die werven waar op dit moment geen spotlight op staat en waar men niet naar kijkt. Op welke manier hebt u daar gevolg aan gegeven?

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Collega Annouri, dank u wel voor uw volgehouden inzet op dit belangrijke thema. Ik denk dat u daar terecht altijd de vinger op de wonde blijft leggen, maar u weet dat we sinds de eerste problemen gemeld zijn bij

Borealis niet hebben stilgezeten. Ik denk dat het vrij massief is wat toen is uitgerold en dat het belangrijk zal zijn om al die nieuwe maatregelen, de hogere boetes, de controlekamer, de Gatekeeper, de inzet van artificiële intelligentie, de ketenaansprakelijkheid ... De ketenaansprakelijkheid is natuurlijk een antwoord op uw vraag of ik heb samengezeten met de werkgeversorganisaties. Ja, want zij moeten natuurlijk daar een deel van de verantwoordelijkheid in opnemen. Dat is een stuk die cocreatie, want alleen gaan we dat niet kunnen. Als zij niets doen met bepaalde rode vlaggen, dan blijven we een probleem hebben. Het is een collectieve verantwoordelijkheid van ons als samenleving om aan elke vorm van sociale fraude en vormen van uitbuiting die we kunnen opmerken, samen een halt toe te roepen. Ik denk dat het belangrijk is dat iedereen deel wordt van de oplossing, en zeker ook werkgevers, daar waar er heel duidelijke signalen zijn dat er iets fout gaat. Dat is onder andere voorzien in de ketenaansprakelijkheid, maar het zal, wat mij betreft, altijd een aandachtspunt blijven om ook met werkgevers en zij die hun belangen behartigen, daarover in gesprek te blijven gaan om dit soort misbruiken maximaal te vermijden.

De voorzitter: De heer Annouri heeft het woord.

Imade Annouri (Groen): Dank u wel, minister, voor uw bijkomende antwoord.

Inderdaad, ik blijf er een beetje op hameren en ik zeg ook niet dat er niets gebeurd is. Ik denk dat we al heel wat stappen vooruit hebben gezet sinds de zomer van 2022, maar het zijn voor mij gewoon twee dingen die samenkomen. Het is voor mij, en ik denk voor iedereen hier, volkomen onaanvaardbaar dat mensen die naar een welvarende regio als Vlaanderen komen om mee te bouwen aan onze welvaart, mee te bouwen aan onze fabrieken, mee te bouwen aan onze maatschappij, op zo'n manier behandeld worden. Dat is voor mij een lat waar we nooit onder mogen gaan.

Ten tweede denk ik dat we het er ook allemaal over eens zijn dat dit soort zaken veel meer aan het gebeuren zijn dan we op dit moment doorhebben, dan we kunnen zien, dan we kunnen opsporen. Dat is echt iets is waarop we heel proactief de aandacht moeten blijven vestigen en dat we op zoveel mogelijk manieren moeten blijven opsporen. Want anders gaat dit altijd blijven gebeuren en zullen nog meer kwetsbaren in onze maatschappij die bijdragen aan onze welvaart, daar de prijs voor betalen. Ik denk dat we het er allemaal over eens zijn dat dit niet kan, en daarom denk ik dat een volgehouden inspanning, zoals u het noemt, van ons allemaal nodig zal zijn om hier aandacht op te blijven vestigen. Dit wordt ongetwijfeld vervolgd.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Axel Ronse aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over een mogelijke hervorming van uitzendarbeid – 538 (2023-2024)

Voorzitter: de heer Robrecht Bothuyne

De voorzitter: De heer Ronse heeft het woord.

Axel Ronse (N-VA): Eerst en vooral wil ik even de uitzendarbeid kaderen. Ongeveer 700.000 mensen werken op jaarbasis via een uitzendcontract. 90 procent daarvan werkt via weekcontracten. Wij zijn eigenlijk een van de landen in de wereld waarin dat het best gereguleerd is. Een uitzendkantoor heeft een erkenning nodig. Dat gaat voor een commissie. Dat loopt allemaal vrij streng en strikt. Uitzendarbeid kan ook niet zomaar toegepast worden. Er moeten bepaalde motieven zijn. Dat wordt allemaal heel strikt en goed geregeld.

Als we kijken naar wat gebeurt met uitzendkrachten, dan zien we eigenlijk dat uitzendarbeid de beste manier is om richting vast en duurzaam werk te geraken. Meer dan de helft van de mensen die met een uitzendcontract hebben gewerkt, stromen door naar vast werk. En als je kijkt naar sectoren als de industrie, de retailsector of de logistieke sector, dan erkennen die allemaal – en ook objectieve cijfers tonen dat aan – dat het merendeel van hun werknemers, op een heel krappe arbeidsmarkt, gevonden wordt via uitzendarbeid, en dan ook effectief doorstromen naar een vaste baan in die sectoren.

Vrij vertaald: haal uitzendarbeid weg, en een van de sokkels van onze Vlaamse welvaart is gebroken. Uitzendarbeid is – zeker nu, in een krappe arbeidsmarkt – vitaal voor onze economie. Ik zeg dat nu heel bewust, om u allen mee te doen realiseren wat nu als voorontwerp van wet op tafel ligt in de Kamer. Het is een voorontwerp van wet van minister Dermagne, en ik zal één paragraaf voorlezen. Het is een voorontwerp van wet tot wijziging van de regelgeving op uitzendarbeid, een wet uit 1987, en wat wil hij doen?

Hij zegt: “Op straffe van nietigheid kan een niet-afwervingsbeding slechts gesloten worden voor arbeidsovereenkomsten voor uitzendarbeid met een duurtijd van minstens één maand en mits naleving van volgende voorwaarden: de geldingsduur van het beding mag de duurtijd van de arbeidsovereenkomst voor uitzendarbeid niet overschrijden, en bedraagt maximaal twee maanden vanaf de aanvang van deze arbeidsovereenkomst.”

Collega’s, ik overdrijf niet, maar als dit goedgekeurd wordt, als dit realiteit wordt, dan betekent dat de doodsteek – en letterlijk de doodsteek – voor de hele uitzendsector in België, niet alleen in Vlaanderen, maar in heel België. Dat betekent de doodsteek voor het belangrijkste aanwervingskanaal voor onze economie, voor een kanaal dat mensen in kwetsbare posities kansen geeft en opleidt richting duurzaam werk. Dat zou een ontzettend grote ramp zijn.

Ik ben daar persoonlijk gigantisch bezorgd over. Ik ben daar ook kwaad over, want eigenlijk zegt Dermagne dat de toegevoegde waarde die de uitzendsector biedt nul euro waard is. Wat doet de uitzendsector? Hij trekt kandidaten aan, ziet potentieel in mensen, screent mensen, neemt vacatures op, probeert de cultuur van een bedrijf in te zien, wat het bedrijf juist wil, wat er jobinhoudelijk nodig is qua competenties. Hij leidt mensen op.

Als je dan het project-Dermagne hebt, waar eigenlijk aan de uitzendsector wordt gezegd dat ze geen afwervingsbedingen meer mogen maken ... Courant wordt bij een niet-afwervingsbeding zes maanden genomen. Waarom? In veel paritaire comités wordt het motief tot uitzendarbeid voor instroom altijd op zes maanden gezien. Bovendien laat dat een uitzendkantoor toe om een garantie te hebben. Als de klant sneller wil aanwerven, na twee maanden, dan kan er nog voor vier maanden een afwerving gegeven worden, zodanig dat minstens de kosten en de waarde die het met zich meebracht, worden betaald.

Wat Dermagne hier doet, is vergelijkbaar met naar andere sectoren gaan en zeggen dat hun economische activiteit er eigenlijk niet toe doet. Dat mag geen waarde hebben, men mag daar eigenlijk geen geld meer voor vragen. Hij komt eigenlijk tussen in private relaties en verhoudingen tussen klant en aanbieder. Dat is, los van het feit dat hij daarmee onze arbeidsmarkt volledig zou ontwrichten, ook ideologisch wat mij betreft totaal not done.

Als een bedrijf akkoord gaat met een afwervingsprocedure, waarom zou de overheid zich dan moeten moeien en zeggen dat het niet kan? Als dit erdoor komt – ik zeg het nogmaals, collega’s – dan droogt een heel belangrijk, het allerbelangrijkste instroomkanaal van onze economie gewoon op.

Minister, ik gebruik het woord 'belangenconflict' niet snel. Ik denk niet dat ik het ooit al in de mond heb genomen hier in dit parlement, ook gisteren niet. Maar als dit echt op tafel komt, dan vind ik dat Vlaanderen onder uw leiding een belangenconflict moet indienen. Mijn vraag is hoe u daarover denkt.

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Ten eerste wil ik benadrukken dat ik een voorstander ben van het initiatief om te voorzien in een wettelijk kader omtrent de niet-afweringsbedingen. Er moet op worden toegezien dat de uitzendkracht niet de dupe wordt van buitenproportionele afweringsvergoedingen, waardoor de gebruiker uiteindelijk afziet van de vaste aanwerving van deze uitzendkracht.

Maar langs de andere kant begrijp ik ook heel goed dat er bezorgdheden daaromtrent leven in de uitzendsector, zoals u ze schetst. Ik denk dat het daar kwestie is van dat evenwicht te vinden. Indien het bedrag van zo'n afweringsvergoeding kan worden verantwoord op basis van reëel gemaakte kosten – de uitzendsector moet uiteraard ook een rendabele sector kunnen zijn – voor het selecteren en het opleiden van de uitzendkrachten, zie ik geen probleem in het opnemen van een afweringsbeding. Ik denk dat dat het evenwicht is dat daar gezocht en gevonden moet worden, want ze zijn inderdaad een belangrijke hefboom om mensen toe te leiden naar werk.

Zoals u zelf hebt aangegeven, is dit een federale aangelegenheid, waarvan de impact nu goed ingeschat moet worden. Ik zal dat verder opnemen, bilateraal met collega Dermagne, en we zullen dat ook in de context van de interministeriële conferentie (IMC) met hem kunnen bespreken.

De voorzitter: De heer Ronse heeft het woord.

Axel Ronse (N-VA): U hebt eigenlijk A en B gezegd. U zegt dat u voorstander bent van een wettelijk kader in niet-afweringsbedingen, want u wilt de uitzendkracht beschermen. Als een klant iemand vast wil aanwerven, maar dat te duur vindt omdat hij dan moet afwerpen ... Vandaag is dat zo. Vandaag wordt dat op zes maanden gelegd, wat volgens mij zeer redelijk is.

Als je kijkt naar studies die tonen wat er gebeurt met uitzendkrachten, blijkt dat meer dan 50 procent effectief vast wordt aangeworven. Voor industrie, logistiek en retail is dat het belangrijkste instroomkanaal. Dat is er al.

Tegelijk, en dat stelt me dan een beetje – ik zeg wel een beetje – gerust, zegt u dat we een evenwicht moeten vinden, want een afweringsvergoeding is te verantwoorden ten aanzien van de gemaakte kosten.

Bedoelt u daarmee dat u akkoord gaat met de huidige situatie, met name een afweringsvergoeding van zes maanden zoals die bestaat, of laat u de deur open om dat toch naar beneden te trekken?

Maar mijn vraag is vooral: zal Vlaanderen zich verzetten tegen dit wetsontwerp? En bent u het met mij eens dat, mocht dit goedgekeurd worden – dat is eigenlijk mijn belangrijkste vraag –, de Vlaamse arbeidsmarkt compleet ontwricht zou worden?

De voorzitter: De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): Ik heb een korte algemene opmerking, collega Ronse, die u wellicht bekend in de oren zal klinken: federale debatten worden het best in het federale parlement gevoerd. Er zal in de Kamer nog over het wetsontwerp gedebatteerd worden. Ik vind eerlijk gezegd dat hier elke keer opnieuw

debatten voeren over dingen die nog in de Kamer moeten komen, redelijk redundant is. Maar ik heb begrepen dat u die strijd in de toekomst aan de overkant kunt voeren. Dat is dus iets om naar uit te kijken.

Het tweede waar ik me toch een beetje aan stoort, collega Ronse, is de vurigheid die u hier tentoonspreidt in de verdediging van de interimsector. Interim heeft inderdaad zijn waarde, maar laat ons niet blind zijn voor de problemen die die sector met zich meebrengt.

Bijvoorbeeld: u spreekt terecht over de overstap naar vast werk, maar het is net de bedoeling om ervoor te zorgen dat we mensen uit die interimsector in dat vast werk krijgen, en dat we daar ook kijken hoe we drempels kunnen wegwerken. Ik spreek me niet uit over het detail van wat nu voorligt, maar ik denk wel dat we daarnaar moeten kijken.

Ik zou graag hebben dat u de hevigheid die u vandaag tentoonspreidt, ook tentoonspreidt als het bijvoorbeeld gaat over het aanpakken van de houding van Federgon inzake bijvoorbeeld de poetshulpen. Zij zijn daar ook voor verantwoordelijk, en daar zijn ze toch een stuk minder vocaal, en zou ik toch graag uw steun hebben om mee te strijden voor bijvoorbeeld het vast plaatsbezoek. Dat is een discussie die we al gevoerd hebben, ook in het belang van de Vlaamse arbeidsmarkt, ook van mensen die werkzekerheid willen.

Dus, ten eerste: laat ons het debat in de Kamer voeren. En ten tweede: de hevigheid staat in schril contrast met de kritische noot die er toch geplaatst mag worden bij de interimsector.

Robrecht Bothuyn (cd&v): Ik wil zelf ook kort tussenkomen. Ik heb begrip voor de bezorgdheid van collega Ronse. De rendabiliteit van de interimsector is belangrijk, omdat die inderdaad een heel belangrijk aanwervingskanaal is, en heel nuttig werk doet op onze arbeidsmarkt. Ze hebben in vele gevallen ook een goede naam, alleen heb ik de laatste maanden veel te veel horrorverhalen gehoord van werkgevers die aanwervingsfees van duizenden tot tienduizenden euro's moeten betalen voor mensen waarvoor het interimkantoor juist niks heeft gedaan.

Iemand gaat binnen in een interimkantoor. De betrokkene weet niet goed in welk spel hij terechtkomt. Die arbeider wordt toegeleid naar een werkgever. Dat zijn twee telefoons en één plaatsbezoek, en voilà: de betrokkene is gevangen, gekluisterd voor maanden. Er wordt een aanwervingsfee van 10.000 tot 15.000 euro aan vastgehangen. Het resultaat is dat de betrokkene niet wordt aangeworven. Hij krijgt geen vast contract. Dat is niet goed voor de betrokken werknemer. Dat is niet goed voor de betrokken werkgever, want de loonkost in dit land – en daarover zijn we het eens – is al voldoende hoog. Dergelijke aanwervingsfees schrikken gewoon af om mensen kansen te geven op de arbeidsmarkt. Zeker op arbeidersniveau is dat echt stuitend.

Die misbruiken moeten er dus uit. En dat er daar een regulerend kader voor komt, lijkt mij wel nuttig. Dat mag wel iets strenger zijn dan hetgeen vandaag voorligt. Maar ik ben het erover eens dat er bezorgdheid is over de rendabiliteit. Ik ben dus blij dat de minister de dialoog aangaat en kijkt op welke manier we kunnen bijsturen, zodat dit een evenwichtig compromis kan worden.

Ik heb begrepen dat er op het niveau van de Nationale Arbeidsraad (NAR) nog geen compromis gevonden is, want daar is al overleg geweest onder sociale partners. Uiteraard begrijp ik dat de mensen van Federgon heel hard hun sector verdedigen. Maar ik denk dat het ook in het belang van hun sector is om tot een redelijk compromis te komen in dezen, en een regeling te hebben die er effectief voor zorgt dat mensen niet gefnuikt worden in hun kansen, en dat de bonafide

werkgevers niet nodeloos op bijzonder hoge kosten en aanwervingsfees worden getraakteerd.

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Ik kon het niet beter verwoorden, voorzitter. Het zal u niet verbazen dat ik op die lijn zit. Ik denk inderdaad dat het een genuanceerd debat is. Collega, u hebt terecht de zorgen geuit die leven in de uitzendsector. Het kan zeker niet de bedoeling zijn – ook al is het federaal, met impact op het Vlaamse arbeidsmarktbeleid – dat er wetten goedgekeurd worden die deze sector zouden uitroken of uitdrogen. Maar de zorgen die leven omtrent hoge fees die ons bereiken, zijn ook zorgen die ik wel deel, naast het vele goede werk dat de sector verzet om mensen toe te leiden.

Ik denk dat het hier perfect mogelijk is om naar dat evenwicht te gaan waarbij die sector wel degelijk een toekomst heeft, maar waarbij inderdaad ook streng gekeken wordt naar misbruik. Het is vanuit die filosofie, vanuit die houding, dat ik naar dit dossier kijk, en het is ook vanuit die houding dat ik daar met collega Dermagne over zal spreken.

De voorzitter: De heer Ronse heeft het woord.

Axel Ronse (N-VA): Ik wil toch op een aantal zaken reageren. Eerst en vooral, collega Verbeurgt: ik neem het niet meer, die opmerkingen van dat het om federale materie gaat. Ook gisteren: het opblazen van het flexistatuut en dat fors duurder maken. Sorry, maar er zijn nu eenmaal heel veel zaken die op Europees of federaal niveau beslist worden, of hangende zijn, die een onvoorstelbaar grote impact hebben op onze Vlaamse economie, op onze Vlaamse welvaart, en waarop onze eigen Vlaamse Regering, en dit parlement, ook invloed kan uitoefenen. Dat kan ook op die federale besluitvorming.

Er is zoiets als een IMC, een Overlegcomité, het instrument van een belangenconflict. Ik vind dat het belangrijk is dat we die zaken ook in dit parlement in de gaten houden en de vinger aan de pols houden, zeker als het gaat over het belangrijkste instroomkanaal richting werk, zijnde de uitzendarbeid. Ik wil daar dus echt op mijn strepen staan.

Voorzitter, eerst en vooral dank om de bezorgdheid te delen, maar ik ben het niet eens met het tweede stuk dat u gezegd hebt. Ik zal zeggen waarom. Elke klant van een uitzendkantoor heeft de autonomie en de vrijheid om een contract met een uitzendkantoor te tekenen. Elk uitzendkantoor kan ook zelf afwijken van het afzeggingsbeding. Het is een concurrentiële markt. In de realiteit zijn er uitzendkantoren die al onder die zes maanden gaan. Eenmaal een prijs en condities worden afgesproken, wordt dat gedaan tussen een uitzendkantoor en een klant, die dat beiden volledig autonoom en vrij doen.

Ik vind niet dat het aan de overheid is om dat te reguleren. Dat zou net zijn alsof de overheid zou zeggen dat ze ervoor zal zorgen dat een MacBook Pro nu nog maar precies de helft van de prijs kost. U wilt een zetel gaan halen, of een ingebouwde kast? Dan zullen we die prijs plafonneren. U wilt met Deloitte een audit laten doen, Dan mag Deloitte voortaan nog 40 procent factureren van wat in hun offerte staat. U hebt die offerte getekend? Geen probleem, we zullen dat aftobben tot 40 procent.

Sorry, maar gaan we echt over alles waar een klant voor moet betalen, en waar die uit vrije wil, in nuchtere en intellectueel heldere toestand zaken voor tekent, dat allemaal beginnen te reguleren? Dat kan niet. Dat is echt overheidsinmenging op een businessmodel dat heel vaak – en vaak zeer onterecht – slecht wordt afgeschilderd. Ik vind dat persoonlijk echt niet kunnen. Dat is ideologisch.

Maar ik hoop echt, minister, dat u aan die boom zult schudden op die IMC, dat u duidelijk meegeeft dat dat voor Vlaanderen onaanvaardbaar is, dat wij onze werkzaamheidsgraad verder willen blijven behalen.

We hebben het hier ook vaak over werknemers van allochtone origine en zo meer. 90 procent van de asielzoekers zit op uitzendcontract. Ze geraken op die manier ook aan vast werk.

Alstublieft, het is toch ook niet het moment, in deze conjunctuur – we gaan naar een lichte vorm van recessie – om een hele sector volledig te killen en te fnuiken. Ik zou dat ontzettend jammer vinden, en ik hoop, minister, dat u daar met heel veel daadkracht de komende weken die onrust die in de sector leeft ... U moet zich inbeelden hoeveel mensen vast werken in die sector, hier in Vlaanderen. Die zijn allemaal, al die spelers, op dit moment, volledig in dubio over wat er met hun businessmodel moet gebeuren. Als dit wordt goedgekeurd, voorspel ik dat die sector volledig plat gaat. Waar gaan sectoren dan nog werknemers kunnen vinden? Waar zullen ze die vinden? Het zal voor niemand een goede zaak zijn. Alstublieft minister, doe er iets aan.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Stijn De Roo aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de evenementen die bijdragen aan het draagvlak voor wetenschappelijk onderzoek – 326 (2023-2024)

Voorzitter: de heer Robrecht Bothuyne

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo (cd&v): Minister, in het Vlaamse beleidsplan Wetenschapscommunicatie wordt de kennis van wetenschap en innovatie gezien als een van de concrete beleidsdoelstellingen, om zo extra maatschappelijk draagvlak te realiseren.

Dat draagvlak is van belang voor de uitwerking van het wetenschaps- en innovatiebeleid in het algemeen, en eveneens voor het wetenschappelijk onderzoek zelf. Het is dan ook positief dat uit de Wetenschapsbarometer 2023 blijkt dat er draagvlak is voor ondersteuning van wetenschap door de overheid in het algemeen – 75 procent van de bevrageden geeft dat aan, dat is een stijging van 6 procent ten opzichte van 2022.

Om die stijging verder te kunnen doorzetten, is onder andere communicatie door wetenschappers en betrokkenheid van burgers van groot belang. Op het vlak van communicatie zegt diezelfde barometer overigens dat Vlamingen wetenschappers eerder goed dan slecht vinden in communiceren, 40 procent ten opzichte van 26 procent. Dat is een stijging sinds 2022.

Op het vlak van actieve betrokkenheid hebben we met het beleidsplan, via cocreatie en door toepassing van het 'quadruple helix'-model, alle relevante actoren – dat zijn de onderzoeksinstituten, de kenniscentra, wetenschapscommunicatoren, de overheid en burgers – actief betrokken bij het uitdenken, opzetten en uitvoeren van nieuwe initiatieven, zoals evenementen.

Minister, zijn er sinds de lancering van het beleidsplan verschuivingen in de evenementen die Vlaanderen ondersteunt? Kunt u daar wat meer uitleg over geven? Hoe kunnen de evenementen die in het kader van Flanders Technology & Innovation (FTI) worden georganiseerd, bijdragen aan het draagvlak voor wetenschappelijk onderzoek?

Hoe kunnen de inspanningen van de verschillende evenementen ook verder worden vertaald naar het bredere publiek? Meer concreet: hebt u verder iets gedaan met de suggestie die ik hier vorig jaar gaf, naar aanleiding van de Dag van de Wetenschap, om ook het aanbod via KlasCement aan te bieden aan het onderwijs?

Alvast bedankt voor uw antwoord.

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Dank u wel, collega. Het beleidsplan Wetenschapscommunicatie 2022-2030 zet inderdaad de krijtlijnen uit voor het wetenschapscommunicatiebeleid in Vlaanderen. Daarenboven dient het als kader voor de meerjarige convenanten die met wetenschapscommunicatoren zoals Technopolis worden opgemaakt.

Een belangrijk aandachtspunt zijn evenementen om burgers actiever te betrekken bij wetenschap, en om wetenschap tot in de woonkamer brengen. Hierbij denk ik aan wetenschapscafés, wetenschapsfestivals en initiatieven zoals het Nerdland Festival, de Vlaamse PhD Cup, Wetenschap Uitgedokterd, kinderuniversiteiten, en meer van dergelijke voorbeelden.

Het jaarlijkse hoogtepunt blijft de Dag van de Wetenschap, als ultiem toonmoment voor de hele wetenschapssector. Die vond dit jaar plaats op 26 november laatstleden. Er namen dit jaar meer dan 41.000 Vlamingen deel aan deze dertiende editie. In totaal werden 837 activiteiten op locatie aangeboden, en 117 activiteiten online. Dat is een resultaat om u tegen te zeggen.

Ik had afgelopen weekend zelf de eer om Campus Diepenbeek te bezoeken, waar de Universiteit Hasselt en Hogeschool PXL naar aanleiding van het vijftigjarig bestaan van de Universiteit Hasselt een reeks topactiviteiten aanboden. Zo kon ik onder meer de nieuwste ICT-technologieën in het Expertisecentrum voor Digitale Media ontdekken, en kreeg ik een rondleiding door de klimaatkamers. Daarna nam ik bij de faculteit Architectuur en Kunst deel aan diverse demo's en doe-activiteiten rond belangrijke maatschappelijke uitdagingen, nam ik deel aan kritische reflectie op, en deed ik een bijdrage aan, de milieu-impact van onze bebouwde omgeving.

Voor de mensen die niet de kans hadden om fysiek op de Dag van de Wetenschap aanwezig te zijn, blijft het aanbod van een enorm aantal activiteiten via een digitale experimenteerzone ook online staan, en krijgt de geïnteresseerde burger de kans om interessante video's, workshops, lezingen, games en proefjes te checken en daarna opnieuw uit te proberen. Voortaan is het dus elke dag een beetje Dag van de Wetenschap.

Via eigentijdse en vernieuwende stadsfestivals en deelname van topwetenschappers, zullen onder de vlag van Flanders Technology & Innovation tientallen evenementen over heel Vlaanderen mensen in contact brengen met innovatieve technologieën. Zo zal de Vrije Universiteit Brussel (VUB) en haar partners artificiële intelligentie, robotica, fotonica en biotechnologie belichten, maar ook duurzame energie.

In Hasselt zijn circulaire modellen en duurzame water- en voedselsystemen de blikvangers. In Kortrijk draait het festival rond gametechnologie en 'educational technology'. In Gent gaat het over 'life sciences' en data, maar ook over digitale kunst. Leuven en Antwerpen focussen met het and&-festival en met een nieuwe editie van SuperNova, op technologieën voor huidige en voor toekomstige generaties. Ook de Einsteintelecoop zullen we in de picture zetten.

Ik ben ervan overtuigd dat dit ruime aanbod het draagvlak voor wetenschappelijk onderzoek aanzienlijk zal versterken en verbreden. We hopen jongeren volop te inspireren voor een loopbaan in Science, Technology, Engineering and Mathematics (STEM).

Ik heb uw suggestie inderdaad ter harte genomen. Medewerkers van Technopolis, de organisator van Dag van de Wetenschap, hebben kort na uw vraag van 8 december 2022 contact opgenomen met KlasCement en hun de vraag gesteld om het digitale aanbod van Dag van de Wetenschap ook bij KlasCement bekend te maken.

Er werd een themapagina aangemaakt voor Dag van de Wetenschap op de website én in de nieuwsbrief van KlasCement. Hier werden verschillende leermiddelen aangemaakt, die samen als favorieten gebundeld zijn onder deze themapagina. Er werden zowel leermiddelen gemaakt voor fysieke wetenschapsfestivals doorheen Vlaanderen en Brussel, als een apart leermiddel voor de website van de Dag van de Wetenschap, waarop het digitale aanbod online beschikbaar blijft gedurende het hele jaar.

Zoals u merkt, collega De Roo, worden uw suggesties ter harte genomen.

Ik wil van de gelegenheid gebruikmaken om iemand heel speciaal te bedanken. Liliane Moermans heeft zich op het Departement Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI) jarenlang ingezet voor het wetenschapscommunicatiebeleid in Vlaanderen. Vandaag is haar laatste werkdag voor ze gaat genieten van haar welverdiend pensioen. Langs deze weg willen we haar het allerbeste wensen. Haar opvolging is verzekerd.

De voorzitter: Ik zou zeggen: hulde namens de hele commissie.

De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo (cd&v): Hulde en dank. Ik wil dat hier eigenlijk ook al altijd eens zeggen. Bij dezen past dat wel.

Dank u, minister, voor uw antwoord. Ik ben natuurlijk tevreden dat de ontsluiting van het aanbod van Dag van de Wetenschap ook via KlasCement verder kan verlopen. U zei het: elke dag kan nu Dag van de Wetenschap zijn door het algemene online aanbod. Maar de vaststelling was vooral dat heel wat leerkrachten die lesvoorbereidingen of informatie zochten, nog niet op de kanalen van Dag van de Wetenschap kwamen. Het ontsluiten via het platform waar zij algemeen terecht kunnen, mogen we, denk ik, als een zeer grote stap in de goede richting zien. Ik ben zeer tevreden dat dat is gelukt.

Wat FTI betreft: er zal een zeer breed aanbod zijn. U hebt het aanbod over de verschillende steden heen ook opgesomd. Ik denk wel dat we niet uit het oog mogen verliezen dat niet iedereen spontaan op dat aanbod zal afkomen of ingaan. We moeten vooral vermijden dat FTI enkel maar iets wordt voor specialisten of voor mensen die al thuis zijn in de thema's technologie, 'health tech', biotech enzovoort – u hebt de thema's opgenoemd.

Ik denk dat we daarnaast zeker ook nog een inspanning moeten doen om wetenschapscommunicatie effectief aan bod te laten komen richting het brede publiek. Dat kan gaan over een soort wervingscampagne waarbij duidelijk is dat, ook al weet je er helemaal niets over, je zeker eens kunt komen kijken, en dat het dus niet enkel voor experts is. Evengoed zou het kunnen dat we een aantal wetenschappers ondersteunen in de aanloop daarnaar, om over hun specifieke thema's via het medium podcast – ik zeg maar iets – of via artikels gericht op het brede publiek te communiceren. Dat is een kans die we niet uit het oog mogen

verliezen. Er zal hier bij ons in Vlaanderen een momentum zijn, en dat moeten we met twee handen vastgrijpen. Ik hoop, minister, dat u ook met deze suggestie verder aan de slag kunt en dat u die boodschap verder kunt verspreiden binnen uw departement.

De voorzitter: De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): Ik pik nog graag in op een van de opmerkingen van collega De Roo, die ging over de participatie aan festivals in het kader van FTI. Daar gaat geen klein bedrag naartoe, daar zijn ettelijke miljoenen voor voorzien. Ik meen mij een totaalbedrag van 13 miljoen euro te herinneren. We moeten er inderdaad toch op toezien dat die middelen er niet toe leiden dat het gewoon om 'preaching to the choir' gaat en enkel mensen die reeds in wetenschap en innovatie geïnteresseerd zijn, naar dit soort festivals komen. Als men van die festivals een succes wil maken, als we allen het gevoel willen hebben dat die middelen goed besteed zijn en het niet gewoon een promotour is van een minister-president die dat als paradepaardje ziet, moeten we toch echt wel inzetten op die communicatie. We moeten ervoor zorgen dat we de inspanningen rond participatie, ook naar specifieke doelgroepen, goed monitoren. Ik blijf daar, eerlijk gezegd, nog wat op mijn honger zitten.

Minister, hoe gaat de Vlaamse Regering erop toezien dat de festivals met de middelen die zij krijgen ook echt heel breed de bevolking bereiken?

De voorzitter: De heer Vande Reyde heeft het woord.

Maurits Vande Reyde (Open Vld): Ik heb dezelfde bezorgdheid, ik heb er eerder bij de minister-president vragen over gesteld. Een festival kan leuk zijn, het kan een etalagekamer zijn, zoals de minister-president het noemde. Maar de essentie moet zijn dat er diffusie is en een katalysatoreffect naar zoveel mogelijk partners. Het is ook mijn bezorgdheid dat het niet louter een promomoment of een moment van 'kijk, dit kunnen we allemaal' wordt, maar dat het effect heeft naar zoveel mogelijk partners.

Mijn vraag is dezelfde: hoe gaan we erop toezien dat het verder gaat dan een showmoment voor alles wat met innovatie in Vlaanderen te maken heeft?

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Op de eerste plaats vind ik dat wij als bescheiden Vlamingen – en die bescheidenheid siert ons – meer moeten durven te zeggen en uitdragen waar we goed in zijn. Het is niet alleen de ondertoon, maar ook de ambitie van Flanders Technology & Innovation om Vlaanderen te tonen wat het resultaat is van decennia heel gefocust en heel duidelijk te investeren in innovatie en Research and Development (R&D). We weten dat we daardoor vandaag toonaangevend zijn in Europa en in de wereld. Dat is één.

Ten tweede is het inderdaad heel belangrijk dat we iedereen daarin mee kunnen nemen. We moeten jongeren enthousiasmeren, stimuleren en prikkelen voor technologie en wetenschap. Zij zijn de toekomst, ze zullen de toekomst mee maken en die toekomst zal digitaal zijn en vol technologie zitten. Dat weten we allemaal. Ook in het leven van vandaag is dat al niet meer weg te denken. En dan moet je dat natuurlijk ook doen op het niveau van die jongeren, die je wilt bereiken via allerhande STEM-activiteiten, maar ook zo laagdrempelig mogelijk, van TikTok tot in de klas. We moeten jongeren meenemen in dat verhaal en dat zo breed mogelijk in de samenleving uitdragen.

Alle middelen die daarnaartoe gaan, moeten uiteraard grondig worden verantwoord en gemonitord. Dat is, wat mij betreft, vanzelfsprekend.

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo (cd&v): Dank u, minister, voor uw bijkomend antwoord.

We zijn inderdaad top in innovatie in Europa, maar ook in de wereld. We zijn top in onderzoek en ontwikkeling. Laat ons ons op de kaart zetten via Flanders Technology & Innovation. Dat is, denk ik, een goede zaak. Het feit dat we het organiseren zorgt ervoor dat we ons op de kaart zetten. Het zal nooit louter een showmoment zijn, net vanwege dat karakter. We zeggen waar we goed in zijn en waar we verder in willen groeien.

Ik hoor vooral in uw laatste antwoord ook de ambitie om een zo breed mogelijke groep te bereiken. Dat is zeker een waardevolle en noodzakelijke doelstelling.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Björn Rzoska aan Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, over de Europese regels voor het recht op reparatie van goederen en de Vlaamse positie daarin – 574 (2023-2024)

Voorzitter: de heer Robrecht Bothuynne

De voorzitter: De heer Rzoska heeft het woord.

Björn Rzoska (Groen): Minister, een van de terreinen waar we ook voorloper zijn, is de circulaire economie. Eigenlijk kadert mijn vraag daarin.

In het Europees Parlement is er een nieuwe richtlijn goedgekeurd betreffende gemeenschappelijke regels ter bevordering van de reparatie van goederen. Daarmee wil het Europees Parlement de Europese consument verzekeren van het recht op reparatie.

Dit recht zou gelden voor onder meer huis-, tuin- en keukentoestellen: wasmachines, vaatwassers, stofzuigers, maar ook voor tablets, mobiele telefoons, elektronische schermen. Het Europees Parlement heeft daar ook fietsen aan toegevoegd. Het Europees Parlement voorziet ook een uitbreiding naar nieuwe producten in de toekomst.

Het herstellen van deze toestellen moet voor iedereen haalbaar en betaalbaar worden. Het zou de standaard moeten worden. Zo wordt ook ingegaan tegen vormen van kunstmatige veroudering die fabrikanten soms inbouwen in hun toestellen. Herstelling mag ook niet langer het monopolie zijn van de originele producent. Handleidingen en wisselstukken moeten ruim toegankelijk worden voor alle herstellende ateliers of 'repair ateliers'. Onderhandelingen gaan nu van start tussen de Europese lidstaten, de Europese Commissie en het Europees Parlement. Een akkoord wordt voorzien in 2024.

Federaal kondigde minister Khattabi de invoering van een 'repair score' aan voor alle producten. Een dergelijke score zou mooi aansluiten bij de nieuwe Europese wetgeving. In Frankrijk gaat men nog een stap verder. Daar bestaat een wet tegen de verspilling, voor de circulaire economie, en bestaat er ook een reparatiebonus die het herstellen van elektronische en elektrische apparaten goedkoper maakt. Producenten betalen daarvoor.

Zoals ik ook al heb gezegd, is Vlaanderen een voorloper op het vlak van circulaire economie. In het kader van de uitgebreide producentenverantwoordelijkheid die de Vlaamse Regering verdedigt, is het logisch dat ook het herstellen van

producten in Vlaanderen wordt bevorderd. Daarom heb ik de volgende vragen voor u.

Steunt u het Europese initiatief om het herstellen van huishoudelijke toestellen voor iedereen haalbaar en betaalbaar te maken? Kan dat volgens u ook uitgebreid worden naar andere apparaten? Welke hefboomen zou Vlaanderen kunnen inzetten om het recht op repareren mee te ondersteunen? Ik denk bijvoorbeeld aan samenwerkingen met lokale besturen voor een dekkend netwerk van herstellende of hersteldiensten, gezien het feit dat er vandaag al veel 'repair cafés' worden georganiseerd.

Kunnen daarover afspraken worden gemaakt met producenten via een 'Green Deal hersteldiensten'? Kunnen de inspanningen van kringwinkels rond herstellen en 'refurbishen' sterker ondersteund worden? Kan Vlaanderen, naar Frans model, werk maken van een reparatiekorting die wordt betaald door de producenten?

Volgens HERWIN – het collectief van sociaal circulaire ondernemers, ook aanwezig in de hoorzitting van deze namiddag – kunnen veel nieuwe circulaire jobs gecreëerd worden in Vlaanderen door het actief aanmoedigen van herstellingen en hersteldiensten. Volgens hen is het haalbaar om te komen tot een verdubbeling van het aantal werknemers in de sociale circulaire economie. Hoe wilt u dat potentieel aan nieuwe jobs versterken en verzilveren?

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Collega Rzoska, hartelijk dank voor uw vragen, die zich inderdaad op het snijpunt bevinden van twee van mijn bevoegdheden: de circulaire economie, in samenwerking met de sociale economie.

Doorheen ons beleid proberen we de sociale economie ook sterk te betrekken in de circulaire transitie, bijvoorbeeld in de werkagenda binnen Vlaanderen Circulair rond de circulaire maakindustrie – met de focus op textiel en elektronica – ,waar onder andere Agoria en de sociale economiesector samen rond de tafel zaten. Ze zagen dan ook de win-win van samen te werken: meer jobs creëren in de sociale economie, en de circulaire economie in die maakindustrie versnellen. Ook HERWIN was hierin betrokken. Ik verwijs ook graag naar de hoorzitting deze namiddag over de circulaire economie, waar u ook naar verwees.

Om op uw eerste vraag te antwoorden: het is uiteraard van groot belang om in te zetten op reparatie en levensduurverlenging. Dat is de eerste stap. Daarna komt hergebruik of recycling. Dat is immers nodig om 30 procent materialenreductie te bereiken tegen 2030. Dat is een doelstelling die we hebben ingeschreven in het Vlaams Energie en Klimaatplan.

Binnen de werkagenda circulaire maakindustrie wordt bekeken hoe dat soort businessmodellen succesvol kunnen worden. Het Agentschap Innoveren en Ondernemen (VLAIO) trekt mee aan die kar. Eenduidige en transparante regelgeving is daarin een heel belangrijke hefboom. Dat zorgt voor een gelijk speelveld.

Het Steunpunt Circulaire Economie voerde vorig jaar een studie ook uit op vraag van de werkagenda maakindustrie. Het rapport focust op verschillende mogelijkheden rond het herstel van elektronische consumentenapparaten, en bepleit de inzet op innovatieve projecten. Deze studie dient ook als basis voor VLAIO-instrumenten om dit te ondersteunen, maar daar kom ik zo dadelijk, tijdens mijn antwoord op de derde vraag, nog op terug.

Uiteraard kan dit ook worden uitgebreid naar andere apparaten, maar we moeten dat wel doordacht doen: We willen bijvoorbeeld niet gedwongen worden om een slecht functionerend en energieverblindend apparaat te herstellen terwijl een

duurzamer alternatief beschikbaar zou zijn. Dan is recyclage van de onderdelen slimmer.

Met de VLAIO-oproepen voor living labs 'circulaire economie' en 'levensduurverlenging circulaire economie' zetten we extra in op de brede samenwerkingen rond herstel als belangrijke circulaire strategie. Aan die partnerschappen nemen zowel bedrijven en sociale-economieprojecten als lokale besturen en kennisinstellingen deel. Het gaat bijvoorbeeld om een project van Febelauto, die over heel Vlaanderen afgedankte voertuigen en batterijen inzamelt en recycleert, of het repareren en verkopen van tweedehands- en elektrische fietsen met de sociale economiespeler ECOSO en het Fietsatelier in Mechelen.

De Green Deal is een instrument van collega Demir, maar VLAIO ontwikkelde ook al het living lab Herstel Eerst. Dat is een brede samenwerking van kringloopcentra, afvalintercommunales, Recupel, retailers, producenten, herstelbedrijven en opleidings- en onderzoeksinstellingen. De inzet is de kapotte elektrische apparaten in eerste instantie repareren en hergebruiken in plaats van ze onmiddellijk te recyclen.

Hier hoort een kleine verduidelijking. In alle discussies moet goed het technisch onderscheid gemaakt worden tussen enerzijds herstel binnen of buiten garantie, waarbij het toestel niet van eigenaar verandert – de promotie daarvan is de bedoeling van het 'right to repair'-initiatief – en anderzijds de voorbereiding voor hergebruik van afgedankte toestellen, de afvalverwerking, die uitgevoerd wordt door hergebruikcentra. De erkende kringloopcentra, waaronder dus ook de kringwinkels, focussen zich vooral op dat hergebruik en minder of niet op het herstel.

De vraag of een reparatiekorting zoals in Frankrijk een goeie aanvulling is, is een discussie op het federale niveau. Volgens onze informatie zou de Franse overheid hiervoor 410 miljoen euro voorzien voor een periode van vijf jaar, enkel voor de elektrische apparaten. De vraag is dan ook of dit de beste inzet is van die middelen. Ik wil er misschien nog op wijzen dat België met de repair-score een stapje verder gaat dan wat de ECODES-richtlijn (Ecology and Development Foundation) op dat vlak voorschrijft.

En dan kom ik bij uw laatste vraag, die, zoals ik in het begin toelichtte, de essentie van ons beleid inhoudt. Wij hebben de voorbije jaren die sterke samenwerking tussen de sociale en circulaire economie bevorderd om zowel meer werkgelegenheid voor de sociale ondernemingen te creëren als meer circulaire activiteiten in Vlaanderen, wat uiteraard heel goed is voor ons milieu.

Een studie in 2021 van het Steunpunt Circulaire Economie maakte dit ook duidelijk. De circulaire economie groeit bijna drie keer sneller dan de hele Vlaamse economie en biedt ook kansen voor de sociale economie.

Ik verwijs hier graag naar twee extra initiatieven, naast de oproepen binnen VLAIO. Om sociaal en circulair ondernemerschap te stimuleren en op lokaal niveau een boost te geven, werden de sociaal-circulaire hubs gelanceerd. Dat deden we in samenwerking met Vlaanderen Circulair, en zo realiseerden we de opstart van twaalf lokale hubs verspreid over Vlaanderen.

Tot slot verwijs ik ook graag naar de '1000 Klimaatjobs' voor maatwerkondernemingen om sociale en circulaire jobs te creëren. Dit is trouwens ook onderdeel van het Vlaams Energie- en Klimaatplan.

De voorzitter: De heer Rzoska heeft het woord.

Björn Rzoska (Groen): Dank u wel, minister, voor uw antwoord. Ik denk dat we niet zo heel ver van elkaar zitten. Er zijn inderdaad op dit moment in

Vlaanderen heel wat interessante dingen aan het gebeuren rond die circulaire economie, waardoor bedrijven en ondernemers inzien dat materialen- en grondstoffenreductie een heel interessante piste is.

Ik wil nog even terugkomen op het herstel en de herstelgarantie. Ik volg u waar u zegt dat we moeten opletten dat we geen toestellen herstellen die eigenlijk minder efficiënt en minder duurzaam zijn. Op het moment dat ze hersteld moeten worden, is het interessanter om onderdelen te recupereren. Dat klopt, natuurlijk. U hebt naar Febelauto verwezen, maar Bosch heeft ook zo'n project waarbij men niet meer het toestel gaat verkopen, maar waarbij men wasbeurten verkoopt. In het contract, bijvoorbeeld ook voor kwetsbare mensen, zit niet enkel reparatie maar ook vervanging van het toestel op het moment dat er een beter en duurzamer, en dus eigenlijk ook een goedkoper, alternatief op de markt is. Ook daar denk ik dat er een kanteling in de economie bezig is, waarbij niet altijd naar het product wordt gekeken, maar waarbij het gebruik van producten wordt verkocht.

Ik ben tevreden met uw antwoord en ik hoop dat we op die weg verdergaan. Ik denk ook, voorzitter, dat we daarover deze namiddag verder van gedachten kunnen wisselen met diegenen die als sprekers afzakken naar de hoorzitting.

De voorzitter: We hopen dat het niet alleen de sprekers zijn die afzakken naar de hoorzitting.

De heer Gryffroy heeft het woord.

Andries Gryffroy (N-VA): Ik zou het graag nog wat breder opentrekken. We hebben het hier nu over de elektrische apparaten, en we kennen allemaal de vermaledijde discussie over welk kabeltje nu past in een gsm of niet, enzovoort enzovoort. Als we nog maar eens zouden kijken naar alles wat niet elektrisch is, bijvoorbeeld meubelen. In Zweden is het normaal dat een restaurant bijvoorbeeld ingericht wordt met gewoon recupmateriaal, waarbij het recupmateriaal wordt hersteld, weer in ere wordt hersteld. Als ik zie hoeveel meubelen van woningen die leeggehaald worden omdat er een overlijden is of omdat ze verkocht zijn, in containers belanden, denk ik dat ze een tweede leven zouden kunnen krijgen.

Ik weet dat er daarvoor ook inspanningen gebeuren via shops of de kringloopwinkel, maar die zijn op een bepaald moment ook overbevraagd. Wat van mindere kwaliteit is, gaat naar de verbrandingsoven. We maken daar misschien wel energie van, maar de vraag is of we niet eerst moeten kijken of we daar niet iets anders mee kunnen doen. Er bestaan zo'n aantal ondernemingen in Vlaanderen – ik zag onlangs op televisie een programma over 'De repair shop' waarin men inderdaad een aantal stukken of erfenisstukken gaat herstellen. Ik vraag me dan af waarom deze bedrijven niet meer gepromoot of zelfs ondersteund worden, want ik zie dat daar heel veel handenarbeid aan te pas komt.

Al het materiaal dat we kunnen hergebruiken om een zetel of een kast te vernieuwen, zodat die hergebruikt kunnen worden, betekent een kast die ik niet moet aankopen. En een kast die ik niet moet aankopen, betekent minder grondstoffen die ik nodig heb en die dan nog meestal komen van buiten Europa. Dus, waarom gaan we, als we inderdaad wat minder afhankelijk willen zijn van die goederenstroom en grondstoffenstroom van buiten Europa, daar niet beter op inspelen om te kijken hoe we op een of andere manier dat type van bedrijven die proberen meubelen weer in ere te herstellen en te hergebruiken, te ondersteunen?

De voorzitter: De heer Verbeurgt heeft het woord.

Thijs Verbeurgt (Vooruit): Ik sluit me daar graag bij aan. Eerst en vooral, wat de hoorzitting deze namiddag betreft, zal ik worden vervangen door collega

Tobback. Geheel in lijn met mijn tussenkomst aan het adres van collega Ronse, gaat collega Tobback, in voorbereiding van de overstap naar het niveau waar alles beslist wordt, zich al voorbereiden op het Europese niveau en dus de hoorzitting in mijn plaats volgen, aangezien ik naar de hoorzitting over het volwassenenonderwijs moet gaan. *(Opmerkingen van Björn Rzoska en Robrecht Bothuyne)*

Alle gekheid op een stokje: ik wou daar toch graag over tussenkomen. In lijn met wat collega Gryffroy zegt, heb ik op de Dag van de Ondernemer een bezoek gebracht aan een Mechels bedrijf, Spruce Goose, dat oude snijplanken tot nieuwe interieurstukken herwerkt. Dat is inderdaad wel een voorbeeld van herwerken. De ondernemer gaf toen twee zaken aan. Ten eerste heeft de sector blijkbaar minder nood aan subsidies bij de opstart maar moeten we wel nadenken over een duurzaam economisch model. Hij gaf aan dat de sector vooral lokale coördinatoren nodig heeft om zo'n ecosysteem op te zetten. Collega Gryffroy verwijst daar ook naar. Je moet wel een ecosysteem op lokaal niveau ontwikkelen waarbij je het aanleveren van het materiaal en het verwerken van het materiaal aan elkaar koppelt om die circulaire economie te laten draaien.

Ik denk dat we inderdaad moeten kijken hoe dat soort coördinatoren de spelers, de private markt, de producenten van restmaterialen, de circulaire bedrijven maar ook de maatwerkeconomie kunnen samenbrengen. Ik denk dat het echt de uitdaging is om dat soort modellen ook lokaal te gaan ontwikkelen. Dus, minister, dat wou ik toch ook nog meegeven: laat ons met de lokale besturen kijken hoe we best practices, met, in plaats van subsidies, eerder personeel en omkadering in het coördineren van dat soort circulaire ecosystemen, gaan opzetten. Ik denk dat dat inderdaad een belangrijk element is.

De voorzitter: De heer De Roo heeft het woord.

Stijn De Roo (cd&v): Nu we dan toch telkens maar meer opentrekken, heb ik toch nog een pleidooi. Ik denk dat het zeer goed is dat we, als het over recyclage gaat, als het over herstel gaat, inderdaad ecosystemen gaan creëren en dat we dat voor zoveel mogelijk materiaal proberen te doen.

Ik wil ook wel oproepen om vooral ook voldoende modelmatig te denken. Als het al start met iets dat bedoeld is om later te kunnen herstellen of te kunnen hergebruiken, zitten we echt aan de basis van de circulaire gedachte. Het hoeft dus niet zo zeer te gaan over RED-stromen (Renewable Energy Directive). Ik denk dat we vooral vanuit de productontwikkeling ook al een stevige inspanning mogen en moeten leveren om die circulaire gedachte, vanaf de conceptie van een product tot het hergebruik ervan, zeker verder te blijven uitdenken.

De voorzitter: Minister Brouns heeft het woord.

Minister Jo Brouns: Dank u wel, collega's, voor deze aanvullingen. Voor alle duidelijkheid, collega Gryffroy: u sprak van circulaire maakindustrie, maar circulair bouwen is inderdaad ook al langer een grote prioriteit van de Vlaamse Regering, en dus ook van de werkagenda's van Vlaanderen Circulair. Een mooi voorbeeld is Recuplan in Mechelen: houtmateriaal wordt daar hergebruikt om nieuwe houtplaten van te maken. De handenarbeid wordt daar ook door de sociale economie gedaan. Het is een supermooi voorbeeld van een win-win-situatie tussen de sociale en de circulaire economie. Er wordt inderdaad heel nauw samengewerkt. Er is ook nood aan ecosystemen. Daarom maakt dat ook deel uit van de oproep 'Circulair werk(t)'.

De voorzitter: De heer Rzoska heeft het woord.

Björn Rzoska (Groen): Ik ben tevreden dat het debat heel breed wordt opengetrokken. De hoorzitting van deze namiddag zal boeiend zijn. Maar ik heb

ook de afgelopen maanden – ik heb dat al eens gezegd – heel wat bedrijven bezocht die op lijsten staan van Vlaanderen Circulair, maar ook onderzoekers die daarbij betrokken zijn. En ik moet eerlijk zeggen dat er op dit moment heel wat producenten zijn die weldegelijk inspanningen leveren. Ik heb onlangs nog – en ik zal wat reclame maken voor collega Ronse – in Kortrijk een project bezocht, waar Wienerberger betrokken is bij de recuperatie van bouwmaterialen die dan opnieuw worden gebruikt in een sociaal project vlak bij het station, en waar ik knappe dingen heb gezien.

Maar collega Gryffroy heeft gelijk: de recuperatie van oude materialen en ze een nieuw leven geven, of op die manier grondstoffen uit een productie halen ... Zo zit ik, collega's, thuis nu al een aantal maanden met tien stoelen die ik gerecupereerd heb via Rotor DC en die uit het Europees Parlement kwamen. Die zitten nog altijd gemakkelijk. Ik zal maar een ontboezeming doen, ik heb die ... (*Opmerkingen van minister Jo Brouns*)

Ik heb tien stoelen rond mijn eettafel staan, minister, die ik via Rotor uit het Europees Parlement heb gehaald.

De voorzitter: Dat zijn meer zetels dan heel uw partij samen. (*Gelach*)

Sorry.

Björn Rzoska (Groen): Dat u mijn pointe nu zo kapotmaakt, voorzitter, zal ik met de mantel der liefde bedekken.

Enfin, soit, het heeft mij 19 euro per stoel gekost. Ik heb de afgelopen maanden naar heel veel stoelen gekeken en ben, eerlijk gezegd, af en toe van mijn stoel gevallen van de prijs. Maar ik heb gewoon tien stoelen uit de productie gehaald, en ik ben het Europees Parlement daar zeer dankbaar voor. Dat was dus de pointe, voorzitter, en die hebt u helemaal kapotgemaakt.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.